

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 81'22:81'42

М. М. Іщук, М. П. Янісів

КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛІЗ СИМВОЛІЧНИХ ЗНАЧЕНЬ ПРИРОДНИХ ЯВИЩ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

У статті розглянуто питання символіки природних явищ у зіставному аспекті на матеріалі української й англійської мов. Мета роботи – порівняти символічні значення відповідної лексико-семантичної групи, проаналізувати подібності та відмінності їхніх асоціативних зв'язків. У результаті аналізу виокремлено групи символів, що частково або повністю різняться чи збігаються в досліджуваних мовах, визначено їх логічні зв'язки й асоціації з різними сферами життя людини, що стане допоміжним матеріалом у вивченні мов та в перекладознавстві.

Ключові слова: символічне значення, природні явища, асоціативний зв'язок, українська й англійська мови, подібності й відмінності.

Ishchuk M., Yanisiv M. Contrastive Analysis of Symbolic Meanings of Natural Phenomena in Ukrainian and English Languages. *Interest in learning English in Ukraine is increasing from year to year. In this regard, the question of symbolism of natural phenomena in contrastive aspect of English and Ukrainian languages seems to be important. A deeper insight into the meanings of the words and word-combinations denoting natural phenomena will be helpful in language acquisition and proper translation. The aim of the article is to compare symbolic meanings of such an important for human life lexico-semantic group, to analyze similarities and differences of their associative links. Contrastive analysis was used as the main study method. As a result, groups of symbols which partially or fully coincide or partially of fully differ have been obtained, as well as logical connections to different spheres of human life have been determined, various associations have been analyzed and attempts to show which of them prevail in which language and why have been made. It has been found out that natural phenomena can symbolize things connected with the life of an individual, a family, relatives or society as a whole. In the overwhelming majority these are symbols associated with God, evil forces and their influence on people's lives. It has been found out that a great variety of human feelings, ranging from happiness and love to fear or horror, different events, predictions and changes, both positive and negative, health or illness, birth, life and death are covered with natural phenomena symbolism. It is interesting that in the Ukrainian language we*

found a number of symbols, associated with land fertility, favourable or unfavourable conditions for agriculture, which is not surprising, taking into consideration age-old characteristics of our people as agriculturists. Many negative associations have been identified, which is logical, taking into account many threatening for people natural phenomena features.

Key words: *contrastive analysis, natural phenomenon, symbolic meaning, associative link, similarities and differences.*

Вступ

За останні десятиліття в Україні значно зросла цікавість до вивчення англійської мови, збільшилася кількість письмових перекладів, а також необхідність в усному трактуванні англійських наративів. Контрастивну лінгвістику вважають відносно новою галуззю, і актуальність напрацювань у цій сфері пов'язана саме з вищевказаними тенденціями. Для глибшого пізнання можливості правильної передачі англійських реалій цікаво зіставити багатозначні слова, зокрема й такі компоненти семантичної структури слова, як символічні значення. Крім цього, порівняння символічних значень дає глибший інсайт у культуру й традиції народів, створює можливість порівняти духовне надбання людей на їхньому глибинному рівні.

Символізм притаманний для всіх мов та численних лексико-семантичних груп, що становлять словник певної мови. Питання символів розглядали численні науковці. Зокрема, В. І. Кононенко в книзі «Українська лінгвокультурологія» описує символ як: «1. Умовне позначення якогось предмета, поняття або явища. 2. Художній образ, який умовно відбиває яку-небудь думку, ідею, почуття та ін.» (Кононенко, 2008: 150–164). Наведемо характеристику образу-символу в «Словнику літературознавчих термінів»: «Образи-символи дають змогу концентрувати в них багато життєвих явищ, потрібну рису перебільшувати і особливо виділяти. Вдалі символи відзначаються великою смисловою місткістю, масштабністю й емоційністю» (Лесин, & Пулинець, 1971: 382).

Для аналізу в цій статті ми взяли одну лексико-семантичну групу – природні явища. В «Енциклопедичному словнику символів України» (Коцур, Потапенко, & Куйбіда, 2015) автори розглядають типи символів, наприклад: 1. Поселення та житла українців; 2. Народний одяг; 3. Громадський побут і звичаєвості; 4. Основні галузі господарства, народних промислів та ін. Загалом дослідники налічують 22 групи

символів, сюди входять і атмосферні (природні) явища. Вони супроводжували людину з прадавніх часів, бентежили її, змушували радіти чи засмучуватись. Ці вічні й непереборні сили були настільки вражаючими, що породили багатий символізм у різних культурах і мовах.

Мета цієї наукової розвідки – контрастивний аналіз символів лексико-семантичної групи “природні явища” в українській та англійській мовах. Її завдання: 1) зіставити подані в українських словниках символи, пов’язані з найменуваннями природних явищ, з паралельними найменуваннями і їхніми символічними значеннями в англійських словниках; 2) виявити подібності й відмінності між виокремленими одиницями, пояснити визначені закономірності.

Питання контрастивної лексикології репрезентоване в працях сучасних дослідників (Верба, 2003; Манакін, 2004) та ін. Подібний аналіз автори цієї статті вже здійснювали на матеріалі інших лексико-семантичних груп, наприклад, назв птахів (Іщук, & Янісів, 2019: 72–80), релігійних реалій (Іщук, & Янісів, 2017: 62–65) та ін.

Методи дослідження

У роботі передусім використано метод порівняльного аналізу для виявлення схожості й розбіжностей досліджуваних одиниць, а також статистичного аналізу для кількісного узагальнення отриманих результатів.

Виклад основного матеріалу

Базовими для нашого дослідження стали такі словники: «Знаки української етнокультури» (Жайворонок, 2006), «Словник символів культури України» (Коцур, Потапенко, & Куйбіда, 2015), «A Dictionary of Symbols» (Cirlot, 2001), «Dictionary of Symbolism» (Protas, 2001).

Для аналізу із вказаних словників було відібрано 41 пару найменувань на позначення природних явищ. Порівнюючи паралелі символічних значень досліджуваних слів у двох мовах, поділяємо їх на три підгрупи: пари із символічними значеннями, що повністю збігаються або подібні, пари, які мають значення, що частково збігаються, та паралелі із зовсім різними асоціативними зв’язками.

Розглянемо першу підгрупу найменувань, до якої входять пари, символічні значення яких збігаються або ж подібні; це такі паралелі слів: *вітройко* – *spring breeze*, *град* – *ice storm*, *іній* – *frost*, *лід* – *ice*,

ожеледуця – *black ice*, **погода** – *weather*, **сльота** – *sleet*, **сонцестояння** – *solstice*, **схід** – *sunrise*, **буревій** – *hurricane*, **Божі вівці** – *God's sheep*, **джерело** – *wellspring*, **юга** – *snowdrift*, **грім** – *thunder*, **гроза** – *thunderstorm*. Проаналізуємо наведені пари окремо, оскільки кожне слово несе лише йому притаманну асоціацію й образ, а кожна пара має лише її характерне співвідношення символів: **вімпройко** – *spring breeze*: в українській мові **вімпройко** асоціюється з: ‘весняним ласкавим вітерцем, що приносить до дівчини вербову дощечку, від чого все починає рости, роздмухується вогонь закоханих сердець, надається натхнення творчим людям’, що подібне до англійського образу, пов’язаного з *spring breeze*: ‘the symbol of the arrival of spring. It is like a wake up call from Mother Nature who gently blows away the old and breathes the seeds of resurrection and new life across the land’, тобто обидва символічні значення підкреслюють факт, що **вімпройко** чи *spring breeze* приносить весну й відновлення як для людей, так і для природи, породжує нові почуття та надії; **град** – *ice storm*: в українській мові прослідковуємо такі символічні значення цього природного явища: ‘за повір’ями, град насилають злі сили. Символізує велику кількість неприємностей’, в англійській мові слово *ice storm* асоціюється з ‘the anger of gods and punishment for human misdeeds. Can also be a symbol of any bad thing in your life’. Отже, обидва народи поєднували **град** з турботами та проблемами й вірили, що це явище послане на людей як покарання; **джерело** – *wellspring*: українці використовують символічне значення **джерела**: ‘особливо цілюща вода. Хто нап’ється правдивої живої води з трьох чи семи криниць, той набуває великої сили, а недужий зцілюється’, також в англійській мові *wellspring*: ‘is a symbol of spiritual renewal, youth, immortality, and vigor’. Як бачимо, в обох мовах **джерело** чи *wellspring* є символом енергії, сили й цінне для людського здоров’я; **іній** – *hoar-frost*: найменування **іній** символізує ‘сльози та горе’, в англійській *hoar-frost* ‘can symbolize something bad in people’s life’. Обидва слова демонструють той факт, що **іній** чи *hoar-frost* в людській уяві пророкує щось погане й спричинює сльози та горе; **лід** – *ice*: в українській мові знаходимо, що **лід** – це ‘символ непевності, ненадійності, ошуканства, підступності’, в англійській – це ‘a symbol of precarious or risky situation’. Отже, в обох культурах у цьому разі прослідковуємо символізм ненадійності й ризику; **ожеледуця** – *black ice*: в українській мові **ожеледуця** – це ‘так само як іній, символізує сльози

та горе'. Англійське символічне значення **black ice** таке: 'can symbolize presence of problems and grief in life', отже, обидва найменування мають асоціації з проблемами, сльозами й горем; **погода – weather**: українське слово **погода** викликає в нашій уяві різні образи, залежно від характеру цього явища: 'погана погода символізує поганий час в житті людини, тоді як хороша погода є символом добрих подій в людському житті', такі самі асоціації в англійській мові – 'it can be a symbol of state or vicissitude of life or fortune. What is more, bad weather often symbolizes darkness and foreboding in our lives, while good weather means favorable to a person events'. Отже, порівнюючи ці значення, можемо сказати, що **погода** для обох народів – це символ хороших чи поганих змін у житті; **сльота – sleet**, відповідно, мають значення 'символ чогось набридливого, надокучливого та невідступного' в українській мові та 'something unpleasant, boring and naughty' в англійській. Отже, спільним є асоціація із чимось неприємним і надокучливим; **сонцестояння – solstice**: українці сприймають **сонцестояння** так: 'В основі давніх народних уявлень про річний сонячний цикл лежить ідея боротьби літа з зимою, тепла з холодом, дня з ніччю, що пов'язано нібито з життям і смертю головного небесного світила'. В англійській мові – це 'cycle of life, death and resurrection in the nature, a cosmic reflection of the spiritual journey'. Отже, спільною є ідея боротьби й відновлення природи та життя в цілому; **схід – sunrise**: в українській мові це явище 'символізує час започаткування життя та нового початку', в англійській – 'sunrises are commonly associated with a new beginning, end of a dark era or advent of a glorious era'. Тож подібність полягає в початку чогось нового, світлого, життя в цілому; щодо пари слів **буревій – hurricane**, то українці вбачали в цьому явищі 'символ нечистого і він наганяв на людей невимовний страх', для англійців – це 'symbol of something evil and sinister which could be a person or an event in life in the coming future'. Отже, небезпека, безлад і страх асоціювалися в людей з **буревієм** чи **hurricane** в обох культурах; **Божі вівці – God's sheep**: для українського народу – це 'здається, що земля зійшлася з небом і на мерехтливому горизонті ніби табун туманних овечок одна за одною біжить', для англійців – 'it can symbolize something unreal, ephemeral and very fragile in our lives'. Отже, подібність символічного значення – у чомусь ефемерному, мерехтливому, нереальному; **юга – snowdrift**, де **юга** 'є символом чогось поганого чи нечистої сили', а в англійській мові **snowdrift** 'can represent

an emotional turmoil and foreshadowing, sadness or loss, отже, спільним є відчуття суму, чогось поганого; **грім** – **thunder**: тут фіксуємо два символічні значення найменування **грім**, що є подібними: *‘удар грому вважали за суд Божий’* – *‘it is a symbol of the voice of God, with its mystery, that breaks into created reality in order to disturb and terrify it’*, а інше значення – *‘у дохристиянських віруваннях – посланець неба й вогню, має цілющу силу’* і в англійській мові – *‘which in its innermost meaning is a word of peace and harmony’*. Тобто в обох мовах це послання Бога, що може налякати й покарати, водночас відзначається й позитивний вплив на людину у вигляді зцілення, миру та спокою; **гроза** – **thunderstorm**: *гроза вселяла в людей страх: ‘це Перун чи Ілля женуться за нечистою силою або демоном, тому люди боялися грози’*. Подібно в англійській мові **thunderstorm** була символом небезпеки й Божого гніву: *‘can be a symbol of danger and eruption of something bad. Sometimes symbolize God’s anger’, ‘a symbol of danger and eruption of something bad’ and ‘sometimes symbolize God’s anger’*.

Наступна підгрупа паралелей найменувань становить 13 одиниць і характеризується частковим збігом символічних значень в українській та англійській мовах, тобто найменування можуть мати декілька символічних значень в одній або обох мовах, деякі з яких збігаються, тоді як інші різняться. До цієї групи належать такі пари: **блискавка** – **lightning**, **негода** – **severe**, **сквар** – **heat**, **сніг** – **snow**, **темрява** – **darkness**, **тінь** – **shadow**, **туман** – **fog**, **вітер** – **wind**, **дим** – **smoke**, **захід** – **sunset**, **метелиця** – **snowstorm**, **землетрус** – **earthquake**, **вогонь** – **fire**.

Розглянемо названі паралелі найменувань детальніше: **блискавка** – **lightning**: це страхітливе природне явище демонструє як подібні символи в обох мовах, що пов’язуються з карою господньою: *‘небесний вогонь, що його посилає Бог чи то на кару людям, чи на відігнання злих сил’* – *‘the punishment of humans from the Gods’, ‘weapon of a sky and storm god’*, так і відмінні асоціації, які практично не мають спільних точок дотику: *‘символ швидкості, могутності’* в українській мові та *‘a symbol of loss of ignorance’ and ‘a symbol of a terrible event and negativity’* – в англійській; **негода** – **severe**: мають подібні негативні асоціації з негативними подіями в людському житті: *‘символізує важкі часи, дні, тяжку годину’* – *‘symbolizes a dark side of our lives’*, водночас **severe** має ще одне значення, яке знаходимо лише в англійській мові, – великі страхи людини: *‘symbolizes humanity’s greatest*

fears»; **сквар – heat**: ця паралель демонструє подібність у позитивних символах емоційного піднесення: *‘символ щастя, чогось величного чи ідеального’ – ‘a symbol of something, that excites emotionally’*. Англійська мова пропонує ще й негативну конотацію, пов’язану з проблемами, тиском: *‘can symbolize any sort of trouble, pressure or recrimination’*;

сніг – snow: подібність в обох мовах проявляється в холодних почуттях людини: *‘пов’язується з холодом серця’ – ‘can be a symbol of coldness or frozen feelings’*. Однак є й відмінні символічні значення: *‘асоціюється також із сивиною’* в українській мові та з чистотою і невинністю в англійській: *‘a symbol of purity’, ‘it can be a symbol of innocence’*; навіть наявна асоціація зі смертю *‘it can also represent death or sleep’*;

темрява – darkness: символічним значенням цієї паралелі є нечиста зла сила: *‘з темрявою пов’язують розгул нечистої сили’ – ‘darkness assigns evil forces’*, також фіксуємо іншу асоціацію – неучтво та неосвіченість: *‘відсталість, некультурність, неписьменність’* в українській та *‘ignorance’* в англійській, водночас знаходимо відмінності: з одного боку, це *‘щось незрозуміле, невідоме’* у українського народу й *‘hate and despair’* в англійського; **тінь – shadow**: для цієї паралелі символіка душі є спільною: *‘ототожнюється з душею’ – ‘a symbol of someone’s soul’*, тоді як відмінними є позитивна асоціація *‘тінь – це ласка Божа’* в українській та вкрай негативна конфліктна сторона людської душі в англійській мові: *‘represents something dark, a conflict in someone’s soul’*;

туман – fog: демонструють подібність в обох культурах, асоціюючись із чимось спантеличеним, нечітким, а отже, сумним: *‘символіка неясності, невиразності й, у свою чергу, стану суму, туги, печалі’ – ‘human confusion and misery’, ‘dark atmosphere’*, тоді як відмінності прослідковуємо в асоціації *‘розлуки матері із сином та її суму за ним’* в українській, але *‘institutional oppression’* та *‘representation of crime, natural and supernatural evil, horror, and insanity’* в англійській мові; **вітер – wind**: тут прослідковуємо деяку схожість у символіці загрозової для людини ситуації, що може нашкодити її життю: *‘сила, що протистоїть щасливій долі в житті чи в коханні’* та *‘this word can be used in reference to an impending situation’*. Водночас як зовсім відмінні значення фіксуємо такі: *‘вітер – це посланець, його посилають з вітанням, звісткою чи побажанням’* в українській мові та символ безглуздої пихатої розмови в англійській: *‘empty, pompous, or boastful talk or meaningless rhetoric’*; **дим – smoke**: подібність полягає в асоціації із затьмареними

почуттями та подіями: *‘неприємностей і скороминучості’* – *‘symbolize something that obscures your mind or emotions’* та *‘a symbol of something of little substance, permanence, or value’*, водночас українська мова пропонує ще низку конотацій, яких не спостерігаємо в англійській: *‘символізує житло’*, *‘символ душі, бо вірували, що з ладановим димом душа возноситься на небеса до Бога’*; **захід** – **sunset**: ця пара проявляє схожість у порівнянні заходу з темними силами: *‘час, коли панує темрява і нечиста сила’* – *‘as the sun sets, light fades, which is symbol of the forces of darkness’*. Англійська мова демонструє ще низку асоціацій, яких немає в українській, – людське життя, краса, таємниця, ефемерність існування: *‘The setting sun is often compared metaphorically with the human life’*, *‘it is a symbol of the beauty and mystery of life itself’*, *‘can often symbolize a life that is about to end or the ephemerality of existence’*; **метелиця** – **snowstorm**: ці найменування мають подібну символіку нечистої сили чи чогось злого: *‘здавна метелицю пов’язували з нечистою силою’*, *‘it can mean a traumatic event or something evil in someone’s life’*, окрім цього, в англійській мові знаходимо ще й асоціацію з Божим покаранням: *‘a symbol of punishment from gods’*; **землетрус** – **earthquake**: ця загрозлива стихійна сила в обох мовах логічно пов’язується з передбаченням нещасливих подій у житті людей: *‘віщує нещастя’* – *‘it can be a symbol of sudden changes, major upheaval or crisis’*, однак англійська мова фіксує ще й несподівану позитивну асоціацію з мрією людини: *‘what is interesting, the earthquake is a powerful dream symbol’*; **вогонь** – **fire**: вогонь пов’язується в українській мові з *‘Божою силою’*, *‘виступає символом плодючості та життя’*”, *‘має очищувальну, благодійну і захисну силу’*, подібне значення фіксуємо й в англійській: *‘a living symbol of the Divine Fire that burns in every soul’*, окрім цього, в англійській мові знаходимо ще й цілу низку значень, які не використовують в українській – символи пристрасті, творчості, мотивації, здібностей: *‘it represents out passions, compulsion, creativity and motivation’*, а ще: *‘can also mean liveliness of imagination and brilliancy as well as intense verbal attack or criticism’*.

Наступна підгрупа найменувань природних явищ характеризується тим, що символічні значення в них не збігаються. Вона налічує 13 пар: **наводок** – **high water**, **Бабине літо** – **Indian Summer**, **буря** – **storm**, **веселка** – **rainbow**, **вихор** – **whirlwind**, **дощ** – **rain**,

затемнення – eclipse, мороз – frost, наморозь – hoarfrost, повінь – flood, посуха – drought, роса – dew, скресання – ice creaking.

Порівнюємо символічне значення цих слів в українській та англійській мовах: **наводок – high water**: **наводок** в українській мові уживається як ‘символ горя та нещастя’, водночас як англійське **high water** має набагато слабше за емоційністю значення – просто проблеми: ‘it can mean a lot of problems that can appear at the same time’, крім цього, знаходимо ще й ‘God’s displeasure with our behavior’; **Бабине літо – Indian Summer**: українська мова пропонує символ змін пори року й погоди: ‘Вважається, що ця пора ділить рік на 2 частини – коли Баби (Плеяди) показуються навесні – починається літо, восени – зима’, тоді як англійська фіксує значно ширше символічне значення щасливого періоду наприкінці життя людини: ‘a symbol of happy or pleasant period near the end of someone’s life or career’; **буря – storm**: ця паралель також має різні символічні значення в українського та англійського народу, з одного боку, це страх: ‘Стихія вселяла страх, бо, за віруваннями, йшла від нечистого. Тому запалювали свічки (Йорданські, Страсні), що відганяли страх’, а з другого, – бурхлива реакція на якісь події: ‘it symbolizes a tumultuous reaction or a vehement outburst of a specified feeling or reaction’ або ж шум, обурення, протиріччя: ‘can be a symbol of an uproar or controversy’; **веселка – rainbow**: українська культура пропонує нейтральне значення: ‘символ посередництва між небом і землею’, тоді як англійська вбачає обнадійливе майбутнє: ‘it can symbolize grounds for feeling hopeful about the future or be a symbol of a past storm’, або ж щось ілюзорне, фантастичне чи непрактичне: ‘It can be a symbol of an illusory goal or hope or a fantastic, impracticable plan or desire’; **вихор – whirlwind**: в українській мові **вихор** має асоціацію з дияволом: ‘У народі говорять, що це чортове весілля – від давніх вірувань, що вихор є диявол’, тоді як в англійській **whirlwind** – це позитивна прив’язка до дуже енергійної людини чи подій: ‘a very energetic person or a tumultuous process or as something that involves many quickly changing events, feelings’, або ж негативна асоціація з насильницькими деструктивними силами: ‘can be a symbol of a violent or destructive force’; **дощ – rain**: українська мова фіксує досить відмінні символи **дощу**, з одного боку, це позитивні асоціації з доброю прикметою чи навіть коханням: ‘Здавна дощ вважають хорошою ознакою’, ‘У народних піснях символізує кохання’, з другого, – в українській мові знаходимо

негативний зв'язок зі *'сльозами, сумом, смутком, плітками, чутками'*, натомість англійська мова пропонує цілу низку символів, як правило, пов'язаних із чимось позитивним – народженням, родючістю, чистотою та відновленням: *'symbolic aspects of rain are related to birth, fertility and sustaining growth'*, *'can be a symbol of purity and spiritual renewal'*; **затемнення – eclipse**: це явище природи має в українській мові вкрай негативну асоціацію: *'вісник недоброго, ознака нещастя'*, тоді як в англійській найменування *eclipse* пропонує більш нейтральне символічне значення змін, які інколи, але зовсім не обов'язково, можуть бути некомфортними: *'Eclipses are times of rapid change, that might be uncomfortable, but that ultimately lead to maturity. Lunar eclipses and solar eclipses both symbolize times when sudden changes occur in our lives'*; **мороз – frost**: український народ асоціює **мороз** *'зі смертю'* чи ганьбою: *'символізує дівочу ганьбу'*, в англійській теж прослідковуємо негативну асоціацію з браком почуттів, тепла, співчуття та навіть страхом чи жахом: *'it is marked by a lack of the warmth of normal human emotion, friendliness, or compassion. Sometimes can be a symbol of fear or horror'*; **наморозь – hoarfrost**: знову ж таки знаходимо негативну асоціацію: *'є символом сліз та горя'* в українській мові та дещо м'якший символ прохолодності почуттів, поведінки, дій в англійській: *'symbolizes coolness of action, feeling or manner'*, або ж просто роздратування чи гніву: *'something that can annoy, irritate or make angry'*; **повінь – flood**: це негативне природне явище породило таку саму сумну асоціацію в українській мові: *'символізує горе'*, в англійській мові має дві різні асоціації: з одного боку, це незадоволення Богів: *'it is a symbol of God's displeasure and anger'*, з другого, – цілком позитивна прив'язка до родючості та росту: *'can also be a symbol of agricultural and human fertility and sustaining growth'*; **посуха – drought**: в обох мовах асоціація негативна, однак значно різниться, в українській – це *'персоніфікована зла сила, що шкодить людині, зазвичай на полі'*, а в англійській – це більш узагальнена конотація, не прив'язана до сільського господарства: *'symbolizes a lack of normal life or lack of happiness'*; **роса – dew**: це природне явище демонструє дуже різноманітну, часом полярну, навіть у межах однієї мови, символіку, це й здоров'я, і краса, і Божа благодать, очищення від хвороби: *'Символ здоров'я, бо має цілющі властивості. Пов'язується з Божою благодаттю. Символізує дівочу красу, Оскільки сльоза символізує і чистоту, то це значення перенесено*

і на росу як засіб очищення від хворіб, однак може мати й протилежну, негативну асоціацію: *‘разом з тим, в українських народних піснях символізує часто сльози, отже горе’*, в англійській мові це підбадьорливі братерська любов, гармонія, правда: *‘from its refreshing influence it is an emblem of brotherly love and harmony. Dew can also symbolize truth’*; **скресання – ice creaking**: це природне явище має філософську асоціацію з природою в українській мові: *‘Відбиває старовинне уявлення про вмирання й оживання природи, як і людини’*, тоді як в англійській мові символ стосується людського суспільства: *‘a symbol of breaking down social formality and stiffness and become more friendly’*.

Висновки

Отже, з отриманої вибірки, що становить 41 приклад паралельних значень явищ природи, найбільше пар (15) повністю збігаються або подібні; однаково розподілились підгрупи, хоч дещо менші за кількістю, які збігаються частково (13) та зовсім відмінні (13). Найменування фіксують символи в основному такі, що асоціюються із життям окремої людини, сім’ї, рідних чи суспільства в цілому. У переважній більшості це символи, пов’язані з Богом, нечистою силою та їх впливом на людей, значною палітрою почуттів, від страху чи жаху до щастя та кохання, різноманітними подіями в житті людини, передбаченнями й змінами, як позитивними, так і негативними, здоров’ям чи хворобою, народженням, життям та смертю. Цікаво, що в українській мові знаходимо низку символів, які асоціюються з родючістю землі, сприятливими чи несприятливими умовами для сільського господарства, що не дивно для споконвічної характеристики наших людей як нації гречкосіїв. Значну кількість збігів в українській та англійській мовах можемо пояснити чітко вираженою характеристикою природного явища: воно або сприятливе для життя людини, нейтральне чи навпаки – руйнівне. Важко очікувати від страхітливих природних явищ позитивної асоціації, або ж навпаки, від приємного явища прив’язки до чогось негативного, хоч, звичайно, бувають і винятки. Тому прослідковуємо, що несприятливі чи навіть руйнівні явища викликають негативну асоціацію, більш нейтральні – мають помірніші прив’язки, тоді як позитивні явища часто символізують позитивні, щасливі події в житті людини чи родини. Кількість символічних значень у найменуваннях може бути від одного до шести-семи,

а то й більше, як в українській мові, так і в англійській, причому розподілені між мовами у різній пропорції.

У перспективі плануємо дослідження інших англійських та українських лексико-семантичних груп символів з метою узагальненої характеристики мовних і культурних збігів та відмінностей між двома народами.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Верба, Л. Г.** (2003). *Порівняльна лексикологія англійської та української мов.* Вінниця: Нова книга.
2. **Жайворонок, В. В.** (2006). *Знаки української етнокультури.* Київ: Довіра.
3. **Іщук, М. М.** & Янісів, М. П. (2019). Контрастивний аналіз символічних значень найменувань найбільш поширених в Україні птахів в англійській та українській мовах. В *Людина. Комп'ютер. Комунікація* (с. 72–80). Львів: Вид-во Льв. політехніки.
4. **Іщук М. М.,** Янісів, М. П. (2017). Контрастивний аналіз символічних значень релігійних реалій та слів, які містять релігійний символізм, в англійській та українській мовах. В *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ* (с. 62–65). Київ: Вид-во КНЕУ.
5. **Кононенко, В. І.** (2008) *Українська лінгвокультурологія.* Івано-Франківськ: Плай.
6. **Коцур, В. П.,** Потапенко, О. І., & Куйбіда, В. В. (Ред.) (2015). *Енциклопедичний словник символів культури України.* Корсунь-Шевченківський: ФОП Гаврищенко В. М.
7. **Лесин, В. М.,** & Пулинець, О. С. (1971). *Словник літературознавчих термінів.* Київ: Рад. шк.
8. **Манакин, В. Н.** (2004). *Сопоставительная лексикология.* Киев: Знання.
9. **Чумарна, М. М.** (2006). *З початку світу. Україна в символах.* Львів: Сполом.
10. **Cirlot, J. E.** (2001) *A Dictionary of Symbols.* London: Taylor & Francis e-Library. Узято з <https://www.academia.edu/7141304/pdf>.
11. **Protas, A.** (2001). *On-line Dictionary of Symbolism.* Узято з <http://www.umich.edu/~umfandsf/symbolismproject/symbolism.html/pdf>.

REFERENCES

1. **Verba, L. H.** (2003). *Porivnialna leksykologhiia anhliiskoi ta ukrainskoi mov [Comparative lexicology of the English and the Ukrainian languages].* Vinnytsia: Nova knyha [in Ukrainian].
2. **Zhaivoronok, V. V.** (2006). *Znaky ukrainskoi etnokultury [Signs of Ukrainian ethnoculture].* Kyiv: Dovira [in Ukrainian].
3. **Ishchuk, M. M.,** & Yanisiv, M. P. (2019). Kontrastyvnyi analiz symbolichnykh znachen naimenuvan naibilsh poshyrenykh v Ukraini ptakhiv v anhliiskii ta ukrainskii movakh [Contrastive analysis of symbolic meanings of the names of the most common birds in Ukraine in English and Ukrainian]. In *Liudyna. Kompiuter. Komunikatsiia – Human. Computer. Communication* (pp. 72–80). Lviv: Vyd-vo Lviv. politekhniki [in Ukrainian].
4. **Ishchuk, M. M.,** & Yanisiv, M. P. (2017). Kontrastyvnyi analiz symbolichnykh znachen relihiinykh realii ta sliv, yaki mistiat relihiinyi symbolizm, v anhliiskii ta ukrainskii movakh [Contrastive analysis of symbolic meanings of religious realities and words that contain religious symbolism in English and Ukrainian]. In *Stratehii mizhkulturnoi komunikatsii v movnii osviti suchasnoho VNZ – Strategies of intercultural communication in language education of modern universities* (pp. 62–65). Kyiv: Vyd-vo KNEU [in Ukrainian].
5. **Kononenko, V. I.** (2008) *Ukrainska lnhvokulturolohiia [Ukrainian linguoculturology].* Ivano-Frankivsk: Plai [in Ukrainian].
6. **Kotsur, V. P.,** Potapenko, O. I., &

Kuibida, V. V. (Eds.) (2015). *Entsyklopedychnyi slovnyk symboliv kultury Ukrainy [Encyclopedic dictionary of symbols of the Ukrainian culture]*. Korsun-Shevchenkivskiy: FOP Havryshenko V. M. [in Ukrainian]. 7. **Lesyn, V. M., & Pulynets, O. S.** (1971). *Slovnyk literaturoznavchyykh terminiv [Dictionary of literary terms]*. Kyiv: Rad. shk. [in Ukrainian]. 8. **Manakyn, V. N.** (2004). *Sopostavitel'naya leksikologiya [Comparative lexicology]*. Kiev: Znannia [in Russian]. 9. **Chumarna, M. M.** (2006). *Z pochatku svitu. Ukraina v symbolakh [From the beginning of the world. Ukraine in symbols]*. Lviv: Spolom [in Ukrainian]. 10. **Cir-lot, J. E.** (2001) *A Dictionary of Symbols*. London: Taylor & Francis e-Library. Retrieved from <https://www.academia.edu/7141304/pdf> [in English]. 11. **Protas, A.** (2001). *Online Dictionary of Symbolism*. Retrieved from <http://www.umich.edu/~umfandsf/symbolismproject/symbolism.html/pdf> [in English].

Іщук Мирослава Миколаївна – старший викладач кафедри прикладної лінгвістики, Національний університет «Львівська політехніка»; вул. С. Бандери, 12, м. Львів, 79013, Україна.

Tel.: +38- 050-614-85-39
E-mail: bdzilka2@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2974-5324>

Ishchuk Myroslava Mykolaivna – Senior Lecturer at the Department of Applied Linguistics, Lviv Polytechnic National University; 12 S. Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine.

Янісів Михайло Петрович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри прикладної лінгвістики, Національний університет «Львівська політехніка»; вул. С. Бандери, 12, м. Львів, 79013, Україна.

Tel.: +38- 097-503-41-28
E-mail: m.yanisiv@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0596-395X?lang=en>

Yanisiv Mykhailo Petrovych – Candidate of Pedagogic Sciences (Ph.D.), Docent, Associate Professor at the Department of Applied Linguistics, Lviv Polytechnic National University; 12 S. Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine.

Надійшла до редакції 10 березня 2021 року

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Іщук М. М., Янісів М. П. Контрастивний аналіз символічних значень природних явищ в українській та англійській мовах. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди*. Харків, 2021. Вип. 54. Ч. II. С. 188–200. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2021.54.2.17>

АРА: Іщук, М. М., & Янісів, М. П. (2021). Контрастивний аналіз символічних значень природних явищ в українській та англійській мовах. *Лінгвістичні дослідження, 54 (II)*, 188–200. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2021.54.2.17>